

Educació per a la ciutadania i drets humans

Algunes informacions necessàries ////////////////

Xavier Besalú

Educació per a la ciutadania i drets humans (a partir d'ara ECDH) és una àrea que neix amb la LOE (Llei orgànica d'educació), aprovada per les Corts espanyoles l'abril del 2006. En concret, la Llei diu que, en un dels cursos del tercer cicle de primària (5è o 6è) i en un dels tres primers cursos d'ESO, els alumnes hauran de cursar la matèria d'ECDH, i a 4t d'ESO cursaran Educació èticocívica. El desembre del mateix any, el govern espanyol, fent ús de les seves competències, estableix els ensenyaments mínims, és a dir, comuns i obligatoris a tots els centres de l'Estat, tant de primària com d'ESO.

Fent una síntesi dels objectius que prescriu la llei, hauríem de mencionar els següents: desenvolupar l'autoestima i l'autonomia personal; desenvolupar habilitats emocionals, comunicatives i socials; reconèixer la diversitat de les societats actuals i defensar la igualtat de drets i oportunitats per a totes les persones; conèixer els valors i normes de convivència i els drets i obligacions que es deriven de la Declaració Universal dels Drets Humans, de la Convenció sobre els Drets de l'Infant i de la Constitució espanyola; conèixer els mecanismes de funcionament de les societats democràtiques i valorar el paper de les administracions; conèixer els principals conflictes socials i morals del món d'avui; adquirir pensament crític; tenir consciència ambiental.

El juny del 2007 el govern català determina els currículums oficials de l'educació primària i de l'ESO i crea l'àrea Educació per al desenvolupament personal i la ciutadania, que inclou les assignatures d'ECDH de primària i 3r d'ESO i l'Educació èticocívica de 4t d'ESO (amb una assignació de 35 hores per curs per a totes, és a dir, 1 hora a la setmana), perquè entén que l'educació en valors ha d'impregnar tota la vida del centre, s'ha de treballar a totes les matèries, des d'activitats que es poden desenvolupar tant dins com fora del centre i, "molt especialment, des de la tutoria". Pel que

fa al professorat, el Departament d'Educació assigna l'ECDH, en el cas de primària, al mestre/a tutor/a, i en el cas de secundària, en primera instància, al professorat especialista en ciències socials o filosofia, o bé al tutor/a del grup classe.

Una oposició estranya

Per què els sectors més fonamentalistes de l'episcopat espanyol han combatut tan a l'engròs aquesta iniciativa? Per què els neoconservadors catalans i espanyols han aprofitat l'avinentesa per fer sentir la seva veu, glorificar romànticament la família i els valors tradicionals i abominar d'una societat lliure, oberta i plural com mai ho havia estat? Llegint amb atenció els objectius i els continguts que proposen el Ministeri i el Departament, és impossible arribar a la conclusió que ens trobem davant del "mal absolut", com ha dit un cardenal, del retorn de la franquista "formació del espíritu nacional" o de l'encimbe-

llament d'un relativisme moral incapaç de proposar models o de distingir el bé del mal, com també s'ha dit. Més aviat diríem que la lluita legítima per ocupar el poder de l'Estat s'ha traslladat al camp cultural i educatiu, que l'educació s'ha volgut convertir en un dels eixos fonamentals per recuperar l'hegemonia perduda.

Defensant obvietats

L'educació ètica, la urbanitat i el civisme, l'educació emocional, les habilitats socials, l'educació en valors... són una demanda continuada i creixent que la societat fa al sistema educatiu. Només cal seguir qualsevol debat televisiu o tertúlia radiofònica per comprovar-ho: semblaria que tots els problemes socials (de trànsit, de drogues, de violència, de consum...) haurien de trobar vies de solució a les escoles. L'educació en valors, la formació moral, és inherent a l'educació: l'ensenyament és una activitat intencional, no pas

"Llegint amb atenció els objectius i els continguts que proposen el Ministeri i el Departament, és impossible arribar a la conclusió que ens trobem davant del *mal absolut*, com ha dit un cardenal."

atzarosa, i és tota la persona qui aprèn, no només els caps o les extremitats. Ho diuen totes les lleis d'educació, ho estudien tots els tractats de pedagogia i ho sap qualsevol persona informada. Des de Sòcrates, passant pels col·legis de jesuïtes i escolapis o les universitats de Harvard i d'Oxford.

Els infants i joves són ciutadans de ple dret; no són propietat de ningú, ni dels seus pares i mares respectius ni molt menys dels governs. La seva educació és un dret, i és obligació de les famílies respectives i de la societat en general de satisfer-lo, i d'acompanyar-los i orientar-los en el seu creixement i maduració. Sense imposicions gratuïtes ni restriccions absurdes. L'objectiu de l'educació és l'autonomia, la capacitat de pensar per si mateix i d'inserir-se amb llibertat i responsabilitat en la societat.

No hi ha un espai exclusiu per a l'educació en valors perquè aquest és un aprenentatge que es fa quotidianament i a través de les relacions interpersonals: dins de la família, al carrer, amb el grup d'amics, als pavellons esportius i camps de futbol, als cinemes i als bars i, naturalment, als centres educatius. És en tots aquests espais on aprenem a veure, a tractar els altres (homes, dones, infants o vells, nacionals o estrangers), a conviure i a comportar-nos.

Però és evident que l'escola és un espai i un temps especialment propici per fer aquest aprenentatge. Primer de tot, a través dels intangibles, del clima que es viu dins dels centres

(la decoració, la netedat, la llibertat, la tranquil·litat, la companyonia, la democràcia, l'esforç, l'ajuda...). A través de totes les matèries i classes, aprendre a col·laborar, a dialogar, a fer les coses ben fetes, a respectar, etc., tant es pot fer a classe de matemàtiques com a classe de música. A l'hora de tutoria, un temps especialment pensat per a l'orientació i l'atenció personals. I, evidentment, en una assignatura específica, l'educació per a la ciutadania i els drets humans, per exemple, on és possible de treballar sistemàticament i ordenadament un seguit de coneixements imprescindibles per a la vida i d'aprendre vivencialment un conjunt d'habilitats i procediments que només es poden aprendre practicant-los.

El curs passat, a la Facultat d'Educació i Psicologia de la UdG es van celebrar unes jornades de debat curricular. Un dels àmbits que es van treballar va ser el de "desenvolupament personal i ciutadania". En les conclusions s'hi afirma textualment que els participants consideren que aquesta àrea hauria de ser la més central del currículum, i que, si la transversalitat s'ha demostrat insuficient per garantir els aprenentatges imprescindibles, calia afegir-hi estratègies complementàries com, per exemple, la potenciació de les tutories o la inclusió d'alguna assignatura específica.